

Krúdy Gyula: Ahol a gyermekkori ősök és az ifjúkori tavaszok elrepültek felettem

Hatalmas életművet hagyott ránk. Negyven éven át rótt a lila tintás, ötvenezer gépelt oldalt kitevő apró betűs sorait. Csúpan kötetekben megjelent műveit számolva: csaknem ötven elbeszélés-gyűjteményt, ennél is több regényt, kisregényt és majdnem ugyanennyi ifjúsági művet adtak ki tőle. Színműveit, publicisztikai írásait is számba véve írói termékenysége Jókaiéhoz mérhető. Ez még akkor is igaz, ha tudjuk, hogy némely műve többször, többféle kiadásban megjelent.

Mindössze ötvenöt évet élt (1878–1933) az önpusztítástól sem kímélve magát, de kalandos életének alapos ismerői feljegyezték róla, hogy még a végigmulatott éjszakák után is teljesítette az önmaga számára kiszabott napi tizenöt oldalal penzumot.

Ha belelapozunk műveibe, nem kell születési helyét a lexikonban keresgélni: „Szép az ősz itt a homokos Nyíren, fenn a síkság szélén, ahol a kanyargó Tisza egyik partján a beláthatatlan délibábos Alfölddel, a másik oldalon a Hegyalja lankás, aranyat termő dombjaival csókolózik... A lélek észrevétlenül és tudatlanul komponál meséket, melyekből mint földöntúli zene csendül elő a hullámmormolás, a nyírek susogása és a víz felől kerekedő esti szellő danája, mintha ezer fátyolszöveget át hallgatnánk túlvilági szellemek muzsikáját, s elmosódottan, halkan szűrődik a légen át egy távoli faluból az esti harangzó... A Nyírség, ahol a gyermekkori ősök és ifjúkori tavaszok elrepültek felettem, tele volt magányos tücskökkel.” Vagy: „A Nyírség Magyarország legszebb tája. Írni róla csak oly gyöngésséggel lehet, mint egy halott menyasszonyról. Vagy egy elagott vitézi életről.”

Nyíregyházán született, módos családban. Apja a város, a megye jó nevű ügyvédje. Apai dédapja János volt, nagyapja, apja, sőt írónk fia is Gyula. Ahogyan a kovácsmester Ziegler Sándoréknál (Gárdonyi Géza családja), a foltozó szücs Móra Mártonéknál (Móra Ferenc családja) vagy a postatávíráshoz Juhász Illéséknél (Juhász

Gyula családja), úgy Krúdyéknál is elevenen él az 1848-as szabadságharc hagyománya. A szikár, magas, sötét hajú, sásorrú és „feltűnően tüzes fekete szemű” apai nagyapja, idősebb Krúdy Gyula ugyanis honvédtiszt volt Klapka seregében, Komárom védőjének a szárnysegéde, aki Várpalotáról hozta Komáromba a 16 éves Radics Máriát, hogy ott szabadságharcos honvédszászló alatt esküdjének egymásnak hűséget. A világi fegyverletétel után a feleség Várpalotán várja vissza a bujdosásból honvéd kapitány férjét, s itt hozza a világra írónk édesapját, aki szakasztott apja: „magas, derék férfi volt, barna hajjal, dús, sötét bajusszal és nagy zöldes szemekkel. Utcai megjelenése tekintélyes, modorra pedig kimért, hűvös volt” – írja róla Krúdy Ilona. Daliás természetben, férfiszépségben az író Krúdy méltó volt az ősök-höz: „Testileg olyan volt Krúdy az emberek között, mint a tátrai hegyek közt a lomnici csúcs... A legszebb férfiak egyike volt, talán a legszebb, akit valaha láttam. Remek férfifeje volt, egy reneszánsz kori nagy festő ecsetjére méltó.” Ezt Gömöri Jenő írta róla.

Az anya képét újra a lányától idézzük: „Anyánk, Csákányi Juliska középterműtű, nagyon szép barna nő volt, sötét hajjal, sötét szemekkel és szabályos arccal... Anyánk igen eszes, tanulékony volt, és nagyszerű megfigyelőképességgel rendelkezett. Apánkkal sokat utazott, és mindenütt minden érdekelte. Színes, csillogó fantáziája volt, a legszürkébb dolgokat is élvezhetően kiszínevezte tudta előadni. Ezt a csillogó, színes fantáziát anyánktól Gyula örökölte... szorgalmas asszony volt és gondos családanya, aki gyermekeit féltő gondnal nevelte. Tíz gyermeknek adott életet, ebből három meghalt kiskorában. Fiú gyermekeit mindig előnyben részesítette velünk, lányokkal szemben. Elsősülött fia, Gyula volt a kedvence, akire nagyon büszke volt.”

Az édesanya emberi nagyságához tartozik, hogy amilyen nehezen került Krúdyékhoz, végül is olyan erős pillére lett a családnak. Elszegényedett hentesmester lánya volt ugyanis, aki Krúdyéknál dolgozott. S ahogyan az ilyenkor történni

szokott, a „fiatalúr” beleszeret a szemrevaló leányba. Az ilyen eseteknek sokféle, köztük szomorú folytatása is van. Az övéké nem ilyen: a szerelemből házasság lesz, a Krúdy szülők minden tiltakozása ellenére. Szabálytalanul szép életük kuriózuma, hogy hivatalos házasság csak tizenhét év múlva lesz frigyükből, az elsősülött Gyula fiuk után még kilenc világra hozott gyermekkel mögöttük.

Krúdy a Kállói utca egyik házában született, s ugyanennek az utcának egy másik épületében töltötte gyermekéveit. Őt fehér keretes ablakú, L alakú földszintes ház volt az övéké őt szobával, sőt többel, mert külön kétszobás lakrészben éltek az apai nagyszülők, illetve később csak a nagymama, az egykori markotányosnő, Radics Mária. A bejárat melletti szoba volt az ügyvédi iroda, innét sétálgatott be pontosan tizenkettőkor az ebédlőbe a délcég járású apa.

Itt, ebben a házban, ezen a környéken gyermekeskedett Krúdy Gyula. Feljegyezték róla, hogy csendes, hallgató, zárkózott természetű kisgyerek volt, ugyanakkor jószívű, segítőkész, sőt gavallér is. Barátkozott ugyan a szomszédok gyerekeivel, későbbi iskolatársaival, de azok testvéreivel, szüleivel már kevésbé. Leginkább a nagyanyjával volt közlékeny, vele szívesen beszélgetett, szemét tágra nyitva hallgatta nagyszülei legendás 48-as történeteit.

Krúdy Gyula elemi iskolai tanulmányait itt, Nyíregyházán végezte. S mert öt éves korában adták a tanító keze alá, nemcsak a nyíregyházi elemiben, hanem a szatmárnémeti, a podolini, majd újra a nyíregyházi gimnáziumban a legifjabb volt osztályában. Tizenhat és fél évesen miniszteri engedéllyel érettségizett. (Tény, hogy igazában jó tanuló sose volt, ehhez valószínűleg az is hozzájárulhatott, hogy mégiscsak korán kezdte el iskolai tanulmányait.)

Elsősorban az édesanya vezető megyei tisztviselőfélt akart a fiából, s ehhez bizony

nem ártott a némettudás. Valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy Szatmárnémetibe, a jezsuiták iskolájába küldik fiúkat gimnáziumi tanulmányokra. A szatmári egy esztendőről nemigen ír Krúdy, csupán annyit jegyez meg: „Szigorú neveltetés végett előbb a szatmári Jézus-társasági atyákra... bízott atyám.” Megbízható és szigorú neveltetést kívánt hát az apa a fiának, ezért is esett a szatmári jezsuitákra a választás. Szép emlékei nem maradhattak az írónak erről az időről, mert félévkor négy tárgyból is megbukott: magyarból, latinból, mennyiségtanból és szépírásból. Év végén csupa elégséges a bizonyítványa, és a család dönt: fiuk Podolinban folytatja tanulmányait.

Podolinba, a történelmi Magyarország e majdnem Lengyelországba eső szepességi kisvárosába már igazi cseregyerekként érkezik a tízéves Krúdy Gyula: az itteni főjegyzőéknél lakik, akiknek viszont Antónia nevű lányuk költözik Krúdyékhoz Nyíregyházára.

A podolini kegyesrendiek katolikus algimnáziumának összesen hatvankét tanulója van, amikor Krúdy 1888 őszén a második osztályban folytatja gimnáziumi tanulmányait. Másutt egy osztályban többen vannak, mint itt az egész iskolában. Az igazgató Moós János, a tanári kar létszáma – igazgatóval együtt – hét, plusz két hitoktató. Itt valóban mindenki mindenkire ismerhetett.

Amilyen alacsony létszámú gimnázium a podolini – négyosztályú, ezért nevezik algimnáziumnak –, olyan rátartí. Nem véletlenül, hiszen még 1643-ban alapították, és a podolini a kegyesrendiek első magyarországi iskolája. A podolini algimnázium színvonalát igyekezett tartani, a tanárok maguk is végeztek kutatómunkát. Az 1889/90. évi értesítő például közli Mácska Lajos latin–magyar szakos tanár: „Erdélyi János mint kritikus és filozofus” című négy éves tanulmányát, amelyet ma is érdemes elolvasni; irodalmát, hivatkozásait ma sem lehet nélkülözni. S ott helyben, a gimnázium könyvtárában készült föl a szerző tanulmánya megírására. Alaposság és felkészültség jellemezte a testület munkáját. Ebben az időben részletesen közlik az értesítők a különböző szertárak, gyűjtemények évi gyarapodását.

A pedagógusok ebben is élen jártak. „A természetrajzszertár gyarapítására ajándékoztak – olvasható az értesítőben –: Tek. Csuchrán Endre tornatanár úr: vaddisznó alsó és felső

állkapcsát agyarakkal, kőszáli zerge és egy őz szarvat, továbbá több ásványt Szepes megyéből. Főt. Faschler László (harmadikban ő Krúdy osztályfőnöke) gymn. tanár úr 50 darab érdekes kövületet Erdély tertiár faunájából; 50 darab zoológiai mikroszkopiai készítményt, 50 darab mikroszkopiai készítményt a növény-boncztanból; krystallographiai hálózatokat, végre 40 darab ásványt.” A tanulók a szertár számára dobozokat készítettek, s név szerint felsorolják azokat a diákokat is, akik régi pénzekkel gazdagították az iskola éremtárát. A tudósításból arra következtethetünk, hogy nem csupán az irodalmat, a klasszika-filológia alapjait tanították színvonalasan Podolinban, hanem a természettudományokat is.

A tanév akkor is szeptemberben kezdődött, miután „az iskolai törvények szeptember hó közepén kellő buzdítás és intés mellett felolvastattak”. Másodikban osztályfőnöke Dékány Lajos világi tanár, aki magyart és latint tanít. Aligha van még egy írónk, aki ilyen alacsony létszámú osztályokban tanult volna, mint Krúdy Podolinban. Mindössze tizenötön vannak, de a másik három osztály átlaga sem magasabb. A tanulók többsége – ahogyan az egész iskolában – szepesi cipster, illetve felvidéki szlovák családok gyermeke. (Jellemző az iskola nevelési szellemére és szándékára, hogy minden év végén külön „miniszteri könyvjutalmat” adnak azoknak az „idegen ajkú” tanulóknak, akik a legszebb előrehaladást tanúsították a magyar nyelv elsajátításában. Nem valami jól tanul Krúdy másodikban sem: földrajzból ugyan jelese van – ez az egyetlen jelese –, de latinból megbukik. Vallástánból és műnekből jót kap, a többiből – magyarból, mennyiségtanból, rajzból, geometriából, szépírásból és tornázásból hármast. Harmadikban mindössze tizenhatan vannak az osztályban, főnökük Faschler László mennyiségtan–földrajz tanár, a természetrajzi szertár élenjáró gyarapítója, akit különben nem szeretett Krúdy. (Azt sejtette, hogy „Faschler tanár urat göndörkés, szőke hajfürtjeivel, fehérre borotvált arcával, hideg, megvető tekintetével, gúnyos ajkmosolyával” büntetésből helyezték a gimnáziumba.) Latin-tanáruk Mácska Lajos. Vallástánból, történelemből és fizikai földrajzból van jelese. Hármasa pedig csupán rajzoló geometriából és gyorsírásból. Minden

másból kettese, tehát jó rendű. Nyolcéves gimnáziumi tanulmányai alatt most a legjobb tanuló.

Negyedikben Obelcz József magyar–latin szakos tanár az osztályfőnökük, és már csak tizenhárman vannak. Vallástánból és történelemből változatlanul jeles. Latinból, mennyiségtanból és geometriából hármas, a többi öt tárgyból kettes (magyar, tornászás, műének, német és természetrajz). Erős közepes tanulóként hagyja el tehát 1891 júniusában a podolini algimnáziumot.

Diákként távozik ugyan Podolinból és vidékéről, de íróként soha. Hosszú évtizedek után is sóvárogva idézi fel, amikor őt a vonat a határszéli „kolostorba” vitte. A tíz-tizenéves éves gyerek számára nem akármilyen utazások voltak ezek. Az éjszakázás már akkor sem fogott ki rajta; útközben mindenkivel megismerkedett, akivel csak tehetett. Szinte név szerint ismerte a vasúti vendéglősöket, s az átszállási várakozások idején szájátva hallgatta a hegyek között élők különféle rémtörténeteit.

Megörököltette a lakást és kosztot adó gazdájának családját is: „A szolgabíró, akinél laktam podolini diák koromban, három gyönyörűséges kisasszonyt neveltetett a piactéri ódon házában. Talán sose éreztem a sors kedvezését és könnyítését életpályámon, mint akkor, mikor a Duchon kisasszonyok gondjaira bízott. (A szolgabíró úr nem sokat törődött velem, nagy szakállába csibukot dugott, és a hivatalában az ügyes-bajos tótokat hallgatta oroszlánszemeivel.) A Duchon kisasszonyok azonban mindig velem voltak, Anna, a legidősebb a latintudományhoz értett, és deák nyelven kellett vele beszélnem. Janka, a középső, a matematikának volt a mestere, de a földrajzot is kifogástalanul értette. Ilonka, a legkisebb állandó örségen volt, hogy el ne csavarogjak a háztól, és este lámpásom mellett üljek és tanuljak. Mindezen műveleteket olyan felejthetetlenül kedves modorban cselekedték, mintha voltaképpen én lettem volna... az ő védelmező lovagjuk s egyben apródjuk is.” Tudni vélte Duchon Janka féltve őrzött titkát is, hogy nem Rudolf trónörökösét gyászolja, hanem a szőke és kék szemű piarista papot. „aki csak egy-két esztendeje volt az öskolostor hallgatag és büszke lakója, egy reggelen holtan találtatott cellájában. Kis, nőies pisztollyal szíven lötte magát, anélkül, hogy bármely magyarázatot találhattak volna tetteére.” Állítólag Janka miatt.

Ami Podolinról és kolostorgimnáziumának titkairól ránk maradt, Krúdnyak köszönhetjük. S neki köszönhetjük a Késmárkot, Lőcsét, Iglót körülölelő csodálatos tájak századfordulós irodalmi birtoklását, hangulatuk nosztalgikus megörökítését.

Ötödik osztályos korától, most már egészen érettségiig újra Nyíregyházán tanul, mégpedig az evangélikus főgimnáziumban. Az iskola létszáma 350–400 között ingadozik, tanárainak száma pedig 15–20 között. Csáky Albin vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1893. évi július 21-i, 31.805. számú rendeletével utasította a középiskolákat, hogy a magyar honfoglalás ezeréves fordulójának tiszteletére írják meg történetüket a kezdetektől máig, és azt az 1895. évi értesítőben vagy külön kötetben tegyék közzé. Ennek eleget téve közli az igazgató, Martiny József – már az 1894. évi értesítőben – a főgimnázium történetéről szóló minden részletre kiterjedő csaknem húsz éves tanulmányát. Ebből tudjuk, hogy a Szarvasról és Békés megye más községeiből idetelepültek „1753-ban még nádból épített oratóriumban imádták istenüket”, majd viszontagságos történetük folyamán 1806-ban „professzori iskolát” alapítottak. Ezt tekinti ősenek a főgimnázium, s büszke a múltjára.

Az ötödikben csaknem négyszáz annyian vannak az osztályban – negyvennyolcan –, mint Podolinban voltak. Osztályfőnökük Mészáros Ferenc, aki mennyiségtant tanít. Magyar-tanáruk az igazgató. Krúdy nevével csak az osztálynévsorban találkozni. Podolinban végig „szabályszerű” volt az erkölcsi viselete, most jelest kap magaviseletből, de csupán most, hatodikban, hetedikben és nyolcadikban már csak jót. Megörizte jelesét történelemből is. Kettese tornászásból és természetrajzból van. Minden másban – köztük magyarból is elégséges.

Hatodikban Porubszky Pál, a Bessenyei önképzőkör elnöke az osztályfőnökük. Ő tanítja a magyart és a történelmet is. Egyetlen jelese sincs Krúdnyak, viszont elégséges is csupán négy: mennyiségtanból, latinból, németből (hiába adták német nyelvre Podolinba, Nyíregyházán hármasnál jobb jegyet nem szerez) és ábrázoló geometriából. A többiből – magyarból is – jó. Az önképzőkörben szerepelnek hatodikosok, sőt ötödikesek is, de nevével egyelőre nem találkozni.

A hetedik osztályban negyvenen vannak. Lassan csökken a létszám, a múlt évben negyvenketten voltak, jövőre, nyolcadikban harminchatan maradnak, hogy majd harmincketten jelentkezzenek az érettségire és harmincegyen érettségizzenek. Tanulmányi eredménye – bár vallástánból jelest kap – elégséges. Csupán magaviseletből és magyarból kettes, a többi mind harmas. Viszont a Bessenyei önképzőkör tevékenységét megőrző krónikában ezt olvashatjuk: „Gara Zoltán VII. o.t. Dicső napok című – és Krúdy Gyula VII. o.t. Liza menyasszony című elbeszélései között osztatott meg az egyik pályadíj, 15 korona.” Az értesítő tanúsága szerint ez egyetlen sikeres szereplése az önképzőkörben. (Kissé túloz Krúdy, amikor erre emlékezik: „ebben az évben Gara Zoltánnal együtt én nyertem a gimnáziumi önképzőkör irodalmi pályadíját”. Csak egyiket nyerték, harmadiknak felsorolva őket.)

Nyolcadikban Leffler Sámuel az osztályfőnökük, de a magyart változatlanul Porubszky tanítja. Ezúttal sincs egy jelese sem, jója is csak magaviseletből, vallástánból, magyarból és történelemből. Tornászásból – ahogyan hetedikben – felmentve. A többi hat tárgyból elégséges. Némileg csodálkozhatunk, hogy gimnáziumi tanulmányainak nyolc esztendeje alatt egyetlenegyszer sem volt magyarból jelese Krúdnyak. Porubszky kifejezetten jó tanár lehetett, erre engednek következtetni a nyolcadikban adott eszmetágító dolgozatcímei is:

– Berzsenyi Fohászokodása (méltatás).

– A barátság az élet virága. Milyen hatással volt a keresztény vallás felvétele a magyar nemzetre?

– A légáramlásokról (népszereű feldolgozás).

– A munka egyik legszebb rendeltetése az embernek (érvelés).

– Gertrúd és Melinda jelleme Katona Bánk bánjában.

– Nemzeti motívumok a kuruć költészetben. Mivel tartozunk a hazának?

A címek többsége szinte provokálja az önálló gondolatok kifejtését.

1895. május 20–25. között írták az írásbeli érettségi dolgozatokat. A szóbeli vizsgálatokon Glauć Pál egyházkerületi főjegyző volt az elnök, a kormány képviselőjében pedig Farkas József budapesti evangélikus-református akadémiai tanár vizsgáztató. Harmincegyen tettek sikeres érettségi vizsgát. A krónika név szerint felsorolja a hat jelest. Jól kilencen érettek, simán pedig tizenhárman, közöttük Krúdy

Gyula is, aki magyarból jót, minden más tárgyból pedig elégségest kapott.

Az értesítő tanúsága szerint tehát Krúdy egyetlen alkalommal szerepelt önképzőköri ülésen, őt azonban ekkor már az ilyesmi aligha érdekelte, mint ahogyan maga az iskola sem. Nem mintha az iskolában szerzett tudást megvetette volna, de szívesebben szerezte az ismereteket olvasmányiból. Nagyon korán és bámulatosan sokat olvasott. Nem véletlen, hogy szívesen írt meséket, az Ezeregyéjszaka volt egyik szeretett olvasmánya. A nagyok közül Mikszáthot, Jókait kedvelte, a külföldiek közül Maupassant-t, Victor Hugót, Dickenst, Mark Twaint, Jack Londont, Puskind, Turgenyevet, Byront.

Az önképzőköri szereplésnél többre vágyott. Mint Ady Nagykarolyban, ő itt adott ki kézzel írt „orgánomot” Nagy Dob címmel. Később Gimnáziumi Híradót szerkesztett, sőt hatodikos korában néhány társával megalapítja a Nyíregyházi Sajtóirodát: összegyűjtik a helyi híreket, történeteket, és a nyíregyházi, sőt a pesti lapoknak is elküldik őket. Sikerral tevékenykednek, mert tudósításaik meg is jelennek.

Első írása Miért ölte meg Káin Ábelt? címmel tizennégy éves korában jelent meg. Hatodikos gimnazista, és már ismerik a nevét a helyi szerkesztőségek, sőt néhány fővárosi lap is. Tanára, Porubszky Pál egyengeti útját, aki maga is végez szerkesztői munkát, szerkesztőként jegyzi a Nyíregyházi Hírlapot. (Minden bizonnyal ő beszélte rá Krúdyt arra a bizonyos önképzőköri szereplésre is. Nyilván közrejátszott benne, hogy tanítványát védelmezni kellett az iskolában, hiszen napokra, sőt hetekre is eltűnt: riporteri körutakat tett, az élményeket megírta, és kéziratait küldözte a szerkesztőségekbe.) Katona Béla számolta össze: „Az érettségi előtti kilenc hónap alatt kereken kilencven novellája jelent meg, ami azt jelenti, hogy éppen minden három napra esett egy-egy megjelent elbeszélés.” Ehhez bizony idő kellett.

Porubszky Pálnak oroszlánrésze van abban, hogy Krúdy egyáltalán leérettségizett. Nemcsak kiválóan tanította a történelmet és a magyar irodalmat, hanem nagy nevelő is volt, mint minden olyan tanár, aki szereti is diákjait, különösen a tehetségeket. Ahogyan Adyknak Kincs Gyulája, Krúdnyak Porubszky Pálja volt, aki úgy tanította a magyar történelem leg-

szomorúbb lapjait, hogy „mindig készen voltunk a felszólításra, hogy holnap megyünk az osztrákok ellen”. Szívből írta róla Krúdy: „Hogy író lettem, azt neki köszönhetem. Az első álmokat, ábrándokat ő ojtotta belém, ő nevelte fel.” Am nem egyedüli kiválósága volt Porubszky a nyíregyházi gimnáziumnak. Itt tanított Leffler Sámuel (nyolcadikban osztályfőnöke Krúdnyak), a kiváló klasszika-filológus, „a legderekasabb és nagyszerű tanár... aki először adta a kezembe a csodálatos Dickenst, és hű barátom-má tette a sánta lordot és többieket,” Gróh István, a képzőművészeti szakíró és szépíró, nem utolsósorban a költő Vietóriusz József. Kevés iskola kevés tanára kapott író-költő tanítványától oly szép szavakból font bábérkoszorút, mint a nyíregyháziak Krúdytól.

Az érettségit követő évek, évtizedek az íróságé. „Az apám – a büszke, nagyralátó ember – azt hitte, hogy majd követ leszek Párizsban. Az anyám szolgabíróként szeretett volna nevelni belőlem” – írja később. Hallani sem akar a szülői tervekről. Először Debrecenben (most már nem elszökve hazulról), később Nagyváradon újságíró. Rövid egy év után azonban a fővárosba kerül, itt folytatja újságírói, majd írói tevékenységét. Szerelmese lett Budapestnek, a Józsefvárosnak, a Margitszigetnek, az óbudai öreg házaknak. S hiába lett Jókai mellett a legtermékenyebb magyar író, gyakran küzdött megélhetési gondokkal.

Elete legutolsó szakaszát az ódon Podolinra emlékeztető óbudai házak között töltötte. Kedvelte ezt a környezetet, mert volt olyan része, amely Nyíregyházára, s volt olyan is, amely a szépségi kisvárosra, kolostorára, olykor az érzelmeket bura alatt tartó hangulatára emlékeztetett. Betegen, bánatosan, szomorúan és nagyon szegényen töltötte utolsó heteit. Olyannyira eladósodott, hogy még a villanyt is kikapcsolták kicsiny lakásából. „Nyíregyházára vágyom – írta röviddel halála előtt. – Ott szeretném öreg napjaimat eltölteni az erdő egyik villájában. De vajon elérem-e ezt a boldog időt, nem tudom.” Nem érte meg.

Tavasszal és vasárnapon temették. Koporsójára virághegyet hordtak. S miközben nyíregyházi homokot szórtak a sírjára, a szülőváros cigányzenekara sírva húzta mulatós éjszakáinak kedvenc nótáját: Lehullott a rezgő nyárfa aranyszínű levele...